

УДК 323.78+327.88(4-15]:314.74

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6132019.7>

Прегледни рад

*Недељко Цветковић**

Академија за националну безбедност, Београд

*Данило Вујовић***

ЕКСПАНЗИЈА ТЕРОРИЗМА У ЗАПАДНОЈ ЕВРОПИ У СВЕТЛУ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ

Сажетак

Рад се бави анализом међусобне повезаности мигрантске кризе и пораста терористичке активности у Западној Европи. Однос ове две појаве разматра се са становишта узрочно-последичних веза, чиме се указује на чињеницу да тероризам има значајну улогу у покретању миграција муслиманског становништва из Африке и са Блиског истока ка Европској унији, те да миграције утичу на ширење тероризма ка Европи. Такође, рад се осврће на актуелну политичку ситуацију у свету у смислу узрока миграција и одговора политике земаља Европске уније на изазове избегличке кризе. Део рада бави се и интеракцијом мигрантске популације и становништва ЕУ, а нарочито порастом могућности радикализације муслимана у појединим државама чланицама. Радом су обухваћени и могући приступи решавању проблема које доноси избегличка криза, као што су преливање историјских или замрзнутих сукоба из исламског света у ЕУ и у сваком погледу неефикасна контрола миграната.

* cvele1981@gmail.com

** danilovujovic86@gmail.com

Кључне речи: тероризам, миграције, радикализација, трансфер насиља, инфилтрација.

1. УВОД

Међу безбедносним ризицима са којима се сусрећу државе савременог света тероризам заузима једно од места на самом врху лествице, као врло реална опасност, која свакодневно односи свој део жртава.¹ Посебно проблематично са становишта борбе против истог јесте честа немогућност прецизног одређивања противника. Наиме терористички акт може извести готово било ко, понекад је довољна и само једна особа да би се изазвао хаос терористичког напада.² Борба против овог вида ратовања се у највећој мери своди, и мора се сводити, на успешну превенцију ескалације насиља, која поред репресивног деловања мора садржати и дугорочни приступ заснован на структуралним решењима, која се односе на проблеме који узрокују саму појаву тероризма³.

Превенција зависи од мноштва фактора, почев од економске и геополитичке ситуације, преко друштвених односа у појединим земљама, до финансијске и бројчане моћи служби које се боре против тероризма. Дефиниције тероризма обухватају све од „стратегије политичке комуникације за психолошку манипулацију масама којом се ненаоружани цивили (и лица која не учествују активно у оружаним сукобима, попут заробљеника) намерно бирају за жртве како би се импресионирала трећа лица“⁴, преко „ширења страха и панике“⁵, до тога да тероризам врши „поднационална или

1 Само у 2016. години од стране терориста убијено је 25.621 људи. Доступно на: <https://www.statista.com/statistics/202871/number-of-fatalities-by-terrorist-attacks-worldwide/> (13.02.2018.)

2 Muhamed Lauej Bulel (Mohamed Lahouaiej Bouhlel) је типичан пример извршиоца терористичког акта који је радикализован путем Интернета и ради сам. Видети: BBC, "Attack on Nice: Who was Mohamed Lahouaiej-Bouhlel?", доступно на: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36801763> (19.02.2018.)

3 Andrej Zwitter, *Human Security, Law and the Prevention of Terrorism*, Routledge, 2011, стр. 7-13.

4 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016., The Hague, стр. 14.

5 Јоко Драгојловић, Милован Јовановић, «Мигрантска криза - безбедносни изазови, ризици и претње», *Култура полиса*, бр. 30, Нови Сад, 2016, стр. 65.

недржавна целина⁶. Заједничко за све дефиниције тероризма као појма је то да је он усмерен на постизање политичко-интересног циља, те да се актери истог превасходно служе насиљем и стварањем атмосфере страха како би остварили циљеве организације која иза њих стоји.

Будући да је тероризам често реакција на неравноправан сукоб, за успех терористичког акта од пресудног значаја јесте анонимност извршиоца све до фазе реализације. Анонимност са собом носи и то да чак и „мање храбре и маргиналне групе могу бити мотивисане да изврше терористички акт будући да је страх од одмазде и казне значајно смањен“⁷. Последњих неколико година, нарочито са ескалацијом сукоба у арапском свету, миграције ка Европској унији израстају у веома озбиљан безбедносни изазов.

Саме по себи миграције, ако их дефинишемо као „улазак [имиграција] или излазак [емиграција] (група) људи са једне на другу, обично веома удаљену локацију, са намером да се тамо населе, трајно или привремено“⁸, већ представљају изазов за безбедност свих држава на траси коју обухватају. Било да су „доброволне, присилне, легалне или илегалне“⁹ оне подразумевају потребу за, првенствено безбедносном, контролом лица која у њима учествују. Актуелна избегличка криза, чије корене можемо пратити све до „периода између 2007. и 2011. године када су прве веће групе миграната из Африке и Блиског истока кренуле пут ЕУ“¹⁰, подигла је ову потребу на још виши ниво будући да са собом носи велики ризик од присуства анонимних потенцијалних актера терористичких напада међу популацијом избеглица.

У свету опседнутом безбедношћу и опасношћу од нуклеарног рата „миграције и тероризам могу бити потенцијални окидачи међународног конфликта“¹¹. Међусобна

6 Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 1998, str. 43.

7 Andrew Silke, *Terrorists, Victims and Society Psychological Perspectives on Terrorism and its Consequences*, John Wiley & Sons., Hoboken, New Jersey, 2003, str. 85.

8 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 14.

9 Isto, str. 14.

10 Александар Гајић, «Геополитика сиријских миграција и ЕУ», *Култура полиса*, бр. 30. Нови Сад, 2016, стр. 81.

11 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International

повезаност ова два феномена, било да један узрокује други или да се међусобно преклапају, мора се налазити у самом средишту интересовања како науке, тако и служби безбедности свих земаља.

2. ПРОДУБЉИВАЊЕ АНТАГОНИЗАМА

Када говоримо о безбедносним изазовима које са собом носи проблематика тероризма и миграција не можемо више говорити о појединачним државама и њиховом приступу решавању датих проблема. Обе ове појаве морају се, како каже А. Гајић, вредновати као „пратеће појаве глобализације“¹². Гајић у свом излагању фокус поставља на „миграције и судбину миграната“¹³, али ако сагледамо чињенице увидећемо да су земље попут Сирије, Либана, Ирака и Авганистана, које су попрште оружаних конфликта и великог броја терористичких напада, такође и неке од највећих извора избеглица,¹⁴ самим тим и веза између миграција и тероризма постаје јаснија.

У оквирима глобализације која доводи до „интензивирања друштвених релација на светском плану, које повезују удаљена места на такав начин да на локална збивања утичу догађаји који су се одиграли километрима далеко – и *vice versa*“¹⁵ стари сукоби између Истока и Запада добијају потпуно нови облик. Како исламистички тероризам са доласком 21. века преузима место водеће опасности по глобалну безбедност, била она “унутрашња и међународна”¹⁶ тежиште сукоба се преноси на територије земаља Блиског истока¹⁷ и Северне Африке.

Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 7.

12 Александар Гајић, «Геополитика сиријских миграција и ЕУ», *Култура полиса*, бр. 30. Нови Сад, 2016, стр. 77.

13 Исто, стр. 77.

14 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 22.

15 Anthony Giddens, *Posledice modernosti*, Filip Višnjić, Beograd, 1988, стр. 69.

16 Јоко Драгојловић, Милован Јовановић, «Мигрантска криза - безбедносни изазови, ризици и претње», *Култура полиса*, бр. 30, Нови Сад, 2016, стр. 63.

17 Рат у Сирији је са 50 000 нових жртава у 2016. години досегао цифру од око 290 000 од 2011. године, док су сукоби у Ираку и Авганистану 2016. године додали на сопствени број жртава још 17 000, односно 16 000 живота. Доступно на: <https://www.iiss.org/en/publications/acs/by%20year/armed-conflict-survey-2017-8efc/acs-2017-02-introduction-9b09> (26.02.2018.)

Међутим стране војне интервенције “често лоше ситуације учине још горим, продужавају конфликте и воде ка асиметричним тактикама група које им пружају отпор - међу којима је и тероризам”¹⁸. Само у Ираку, где је међународна коалиција систематским акцијама смањивала територију ИСИС-а, дошло је до највећег пораста броја жртава од терористичких напада у свету у 2016. години.¹⁹ Поред ескалације тероризма и са њим повезаног насиља, феномен који такође прати међународне војне интервенције су избегличке кризе.²⁰

Иако се тероризам може посматрати као “протест против стране интервенције”²¹ на територији појединих држава, за заоштравање сукоба како на војној, тако и на политичкој сцени, нису одговорне само наднационалне коалиције и водеће земље Запада и њихово војно деловање. Веома значајни су и политички и медијски фактори који, често синергично, делују на развој геополитичке ситуације.

У условима мигрантске кризе, медији постају изузетно ефикасно оружје у стварању ксенофобичног окружења. Било да је у питању Силвио Берлускони који изјављује да је западна цивилизација супериорна у односу на исламску²², Виктор Орбан који за себе узима позицију браниоца хришћанства и подиже зид на граници, или Трамп који признаје Јерусалим као главни град Израела у већ веома загрејаној атмосфери²³, линија раздвајања на “нас и њих” постаје јасна. Анимозитет према муслиманима у Европи је афирмисан првенствено од стране деснице или екстремне деснице, која исте оцењује као девијантне, непријатеље и терористе²⁴.

18 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 29.

19 Видети: *Global Terrorism Index 2107. Measuring and Understanding the Impact of Terrorism*, Institute for Economics & Peace, Sidney: IEP, 2017, стр. 18.

20 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no. 4, 2016, стр. 47.

21 Isto, стр. 16.

22 Предраг Д. Павлићевић, «Мигрантска криза: европско јавно мњење и процес интеграције имиграционе популације», *Култура полиса*, бр. 31, Нови Сад, 2016, стр. 65.

23 Доступно на: <https://www.wilsoncenter.org/event/trumps-jerusalem-decision-implications-and-consequences> (27.02.2018.)

24 Предраг Д. Павлићевић, «Мигрантска криза: европско јавно мњење и процес интеграције имиграционе популације», *Култур полиса*, бр. 31, Нови Сад, 2016, стр. 64.

Ни друга страна не заостаје у овом виду борбе. Један од циљева терористичких организација је “бесплатан приступ светском медијском систему кроз јавно насиље, о коме се увек извештава”²⁵. Ескалација сукоба и друштвена поларизација²⁶, којима терористи теже, такође повлаче прецизну линију између пријатеља и непријатеља, па тако ИСИС “тврди да је лична обавеза свих муслимана да мигрирају у Калифат”²⁷, док се сви они који исти напуштају третирају као неверници. Интернет и друштвене мреже отварају бескрајне могућности радикализације и регрутације нових бораца, посебно међу младим муслиманима са Запада. Немачки лист „Дојче веле” наводи како се око 400 цихадиста из Немачке, бори на страни ИСИС-а, а да је незванично тај број преко 1800 милитаната²⁸.

Терористичким организацијама на руку иде и то што су после пропасти Арапског пролећа, многи становници муслиманских земаља постали убеђени да ненасилна промена није могућа.²⁹ У таквој атмосфери непријатељства, можемо очекивати само даље ширење сукоба. Нови правац терористичког деловања могао би бити ка северу и Русији, нарочито после озбиљнијег укључивања Русије у конфликт у Сирији.³⁰

3. ТЕРОРИЗАМ (НАСИЉЕ) КАО ПОКРЕТАЧ

Слабост државе као система на простору Блиског Истока, Авганистана и Северне Африке отворила је пут разним формама насиља, кршењу људских права и уништавању материјалних и културних добара. У таквој ситуацији није изненађујуће што

25 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 16.

26 Isto, str. 52.

27 Isto, str. 3.

28 Љубиша Деспотовић, «Геополитички и демографски аспекти актуелне мигрантске кризе», *Култура полуса*, бр. 31, Нови Сад, 2016, стр. 21.

29 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 39.

30 Видети: *Dnevnik*, „Rusi upozoravaju: Teroristi IS-a pobjegli su u Afganistan i imaju više od 10.000 boraca, a SAD ih podcjenjuje“, доступно на: <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/rusi-upozoravaju-teroristi-islamske-drzave-u-afganistanu-imaju-vise-od-10-000-boraca-a-amerika-ih-podcjenjuje---500946.html> (28.05.2018)

је дошло до одговора најшире цивилне популације у виду масовних миграција, првенствено ка Западној Европи.³¹

Тероризам, будући да свесно напада цивилно становништво, је један од најутицајнијих узрока међународних миграција. Што је већи број терористичких аката у некој држави и што је виши степен смртности као последице истих, то је већи број лица³² која из те државе мигрирају.³³ Са овог становишта тероризам можемо класификовати као тзв. “push” фактор, односно онај који мигранте покреће из пређашње средине.³⁴ Међутим, тероризам није једини феномен који утиче на појаву миграција, терор власти, као и економски и еколошки фактори у великој мери могу бити одговорни за интернационално кретање становништва.³⁵

Када говоримо о „слабој држави“ као повољном тлу за терористичке организације, треба рећи да се ту ради о државама које или подржавају тероризам, попут Талибанског режима у Авганистану од 1996. до 2001. године, или су, попут Либана, сувише слабе да му се супротставе. Трећа врста окружења у ком тероризам може бити покретач миграција јесте терористичка прото-држава, попут ИСИС-а³⁶ са чије је територије до јула 2017. године избегло или је интерно расељено укупно преко 8 000 000 људи.³⁷

У оваквим условима тероризам може изазвати три врсте одговора становништва: борбу, бег и скривање.³⁸ За

31 Хатице Бериша, Миле Ракић, «Мигрантска криза - Студија случаја Републике Србије», *Култура полуса*, бр. 30, Нови Сад, 2016, стр. 36.

32 Са нових скоро 600 000 регистрованих избеглица из Сирије у 2017. години њихов укупан број само у Турској је порастао на 3 400 000. Само је мали део њих успео да настави миграцију ка Западној Европи. *Middle East Monitor*, “What awaits Syrian refugees in 2018?”, доступно на: <https://www.middleeastmonitor.com/20180111-what-awaits-syrian-refugees-in-2018/> (27.02.2018.)

33 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016., The Hague, str. 3.

34 Александар Гајић, «Геополитика сиријских миграција и ЕУ», *Култура полуса*, бр. 30, Нови Сад, 2016, стр. 77.

35 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 3.

36 Isto, str. 25.

37 Преко 5 500 000 Сиријаца је напустило земљу, док је од конфликта са ИСИС-ом интерно расељено 2 800 000 Ирачана. *BBC*, “Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps”, доступно на: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034> (27.02.2018.)

38 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 16.

нас је свакако најзанимљивији управо онај одговор који је и најчешћи, када год за њега постоје услови, а то је бег, односно миграција. Реткост је да изолован терористички акт узрокује масовно покретање становништва, али унутар „слабих држава“ цивилно становништво је готово увек изложено серијама бруталних напада од стране терористичких организација.

Такви серијски напади, које карактерише недискриминативно насиље, доводе до страха код становништва и природне потребе да се удаљи од извора опасности. Оваква реакција је често управо оно што починитељи напада и очекују. Постоје индиције да ИСИС не само што је покушавала да опорезује мигранте и тиме финансира даље терористичке акте³⁹, већ је и кроз токове избеглица покушавала да инфилтрира своје борце, посебно повратнике са других ратишта⁴⁰.

Било да говоримо о миграцијама као планским последицама терористичког деловања или пак само као пропратном феномену стања у државама које су погођене високим степеном терористичке активности, јасно је да су тероризам и миграције у узрочно-последичној вези. Оно што такође можемо тврдити јесте да су оба феномена уско повезани са одсуством снажног државног апарата, посебно у државама арапског света.

4. МИГРАЦИЈЕ - ТРАНЗИТ НАСИЉА

Обим миграционог кретања становништва из државним превирањем и ратом захваћених земаља Северне Африке и Блиског Истока, најбоље се сагледава у процени УН да се у Европи тренутно налази 71 милион разноврсних миграната⁴¹, или техничкој процени немачке владе да ће се до 2020. године само у ову државу слити 3,6 милиона људи.⁴²

39 Isto, str. 28.

40 Isto, str. 3.

41 Драган Симеуновић, «Мигрантска криза као безбедносни изазов за земље западног Балкана - стање у 2017. и перспектива», *Култура полиса*, посебно издање бр. 14, Нови Сад, 2017, стр. 32.

42 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 8.

Сагледавајући “ближу” прошлост (пост-хладноратовски период), миграциона кретања, како истиче Алекс Шмид, могу се сагледати кроз призму бројних фактора међу којима се издвајају:

- а) неравноправна расподела богатства на глобалном нивоу,
- б) демографска експлозија становништва у комбинацији са економском стагнацијом,
- в) масовна глобална незапосленост и појава још масовније “радно сиромашне” категорије,
- г) разарање животне средине,
- д) промене у тактици ратовања,
- ђ) поновно појављивање ексклузивног национализма и раста верске нетрпељивости,
- е) техничко-технолошка револуција у транспорту,
- ж) експанзија кријумчарења и трговине људима,
- з) присуство етничких дијаспора у “глобалним градовима” у иностранству које чине мостове за добровољне законске миграције.⁴³

Актуелна мигрантска криза доноси са собом појаву новог облика миграционих кретања, тзв. „породичну миграцију“.⁴⁴ С обзиром да највећи број миграната долази из Сирије, Ирака и Авганистана, односно територија које представљају погодно тле за деловање и развој терористичких организација, те њихово циљано индоктринирајуће деловање на млађу популацију⁴⁵, опасност од могуће инфилтрације индоктринираних и радикализованих припадника овог дела становништва је значајна.⁴⁶

43 Isto, str. 15.

44 Биљана Мухић, „Миграције – од кријумчарења миграната до „велике сеобе народа“, *Национална безбедност*, бр. 4, Академија за националну безбедност, Београд, 2016, стр. 111.

45 Бориша Лечић, Актуелне миграције ка Европи и проблем тероризма, *Култура полиса*, посебно издање бр. 2, Нови Сад, 2017, стр. 107.

46 *Србија данас*, „Главни борци исламиста су деца! Терористи се највише ослањају на њих!“ Доступно на: <https://www.srbijadanas.com/clanak/glavni-borci-islamista-su-deca-teroristi-se-oslanjaju-na-decu-vojnike-uznemirujuci-video-16> (23.03.2018.)

Посебан безбедносни изазов представљају илегална миграциона кретања чију флукуацију прати континуирано регрутовање, илегални транспорт и прихват у земљама дестинације од стране криминалних организација.⁴⁷ Овим се додатно оставља простор радикалованим припадницима за наставак прикривеног деловања изван „скенера“ безбедносног сектора, како и могућност надоградње већ остварених веза у криминалним круговима повезивањем са илегалним тржиштима оружја, докумената, наркотика.⁴⁸

Сагледавајући срж миграција, уочавамо да оне носе безбедносни ризик, који додатно повећава доказано инфилтрирање радикалованих припадника терористичких организација.⁴⁹ Истрага која је вођена након напада у Паризу 2015. године показује да је у њој учествовао држављанин Сирије, који је прошао балканском рутом кроз Републику Србију октобра 2015. године.⁵⁰ Дошавши такође са ратом захваћеног подручја Блиског истока, Набил Фадли бомбаш самоубица који је 12. јануара 2016. године, на Тргу Султана Ахмета у Истанбулу убио десет немачких туриста, ушао је недељу дана раније у државу као тражилац азила. Тунижанин Валид Салихи, чија је регистрација извршена у прихватном центру у Немачкој, извршио је напад на полицијску станицу у Паризу, поводом годишњице напада на новинску кућу Шарли Ебдо.⁵¹ Наведени случајеви представљају примере злоупотребе мигрантске популације, за инфилтрирање, радикалованих припадника терористичких организација, чиме се врши трансфер насиља на територију „вековно омраженог непријатеља“.

47 Биљана Михаић, “Миграције – од кријумчарења миграната до „велике сеобе народа““, *Национална безбедност*, бр. 4, Академија за националну безбедност, Београд, 2016, стр. 111.

48 У једном тренутку 2015. године само 25 до 30 процената избеглица који долазе у Немачку су поседовали пасоше или друга важећа документа. Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 8.

49 Марија Ђорић, “Мигрантска криза као генератор десничарског и исламистичког екстремизма у европи“, *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2017, стр. 39-54.

50 Бориша Лечић, “Актуелне миграције ка Европи и проблем тероризма“, *Култура полиса*, посебно издање бр. 2, Нови Сад, 2017, стр. 109.

51 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 44.

5. МОГУЋИ ПРИСТУПИ РЕШАВАЊУ

Адекватност одговора енормном обиму миграционих кретања и интеракцијски повезаног тероризма одређују два критеријума: прихватљивост у оквиру општих демократских принципа и успешност у решавању проблема. Мере које могу бити успешне често су неприхватљиве због свог ауторитарног карактера, док су, са друге стране, мере прихватљиве нашим демократским принципима често неуспешне.⁵² Постојећу кризу додатно продубљује немогућност постизања јединственог политичког става Европске уније око броја миграната које треба да прихвати на својој територији.⁵³ Адекватан одговор мигрантској кризи треба тражити у политици консензуса. Број миграната које ће примити поједине чланице треба ускладити са њиховим капацитетима. Овакав начин прихвата више од милион миграната у европску породицу коју чини 500 милиона становника не би представљао проблем.⁵⁴

Време веома често представља ограничавајући фактор. Решења која су прихватљива на краћи временски период не морају бити успешна на дужи период и обрнуто. Организација за контролу европских граница «Frontex», до недавно је имала само 310 запослених и буџет од 114 милиона еура.⁵⁵ Актуелни захтеви који се стављају пред ову организацију захтевају повећање капацитета и ресурса исте. Могућност одржавања на снази Шенгенског споразума биће условљена способношћу одговора свих чланица, које су под константним вишегодишњим притиском прилива миграната.

Мигрантска криза указала је на неопходност увођења иновативних решења у поступку прихвата и збрињавања миграната⁵⁶, као и у откривању радикализованих појединаца

52 Видети: Peter Sedeberg, "Global Terrorism: Problems of Challenge and Response", у knjizi: *The New Global Terrorism*, (priredio: Charles W. Kegley), Pearson, Cambridge, 2002, стр. 267-284.

53 Видети: Милован Јовановић, Ненад Бингулац, "Тероризам као савремени безбедносни изазов", *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2016, стр. 23-38.

54 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, стр. 15.

55 Isto, стр. 15.

56 Немачка полиција је током прихвата миграната успела да изузме отиске прстију од око 10 процената мигрантске популације. Isto, стр. 9

у оквиру избегличке популације.⁵⁷ Немачка канцеларија за миграције изнела је податак да идентитети 400.000 људи нису познати, док је 130.000 тражилаца азила који су у неком тренутку ушли у Немачку „нестало“, односно постало невидљиво за безбедносни и цивилни сектор.⁵⁸

Глобализацијски процеси праћени све већим утицајем мулти-националних компанија чија је основна покретачка снага профит виде и мигрантску кризу као потенцијални извор зараде нудећи нова решења. Ерик Принс, блиски сарадник Трампове администрације, понудио је услуге властите компаније «Frontier Services Group» у заустављању и враћању стотине хиљада миграната који траже свој пут «среће» до Европе преко Либије. Истичући да ће ова компанија затворити миграциони канал, за део средстава која ЕУ издваја за снаге «Frontex-а».⁵⁹

Понуђене алтернативе представљају само техничка решења у заустављању миграција и пресецања тероризма. Неопходно је пронаћи решења која ће омогућити управљање мигрантском популацијом и превенирати тероризам. Алекс Шмид, функционер УН, истиче две мере које је неопходно предузети:

прво: захтевати од тражилаца азила у Европи да се јавно обавезу у погледу поштовања закона земље домаћина, њихове политичке културе и кључних европских вредности и

друго: обавезати их на пружање помоћи органима власти у поступку идентификације потенцијалних терориста⁶⁰.

57 Након напада на божићни вашар у Берлину припадници Немачке криминалистичке службе (ВКА), примењују потпуно нови аналитички систем назван *Radar-iTE*, који представља упитник о социјализацији и става о насиљу. Циљ упитника је прикупљање информација о осумњиченом. Систем би требало да служи за откривање посебно опасних и радикализованих особа, чиме би службе требало да се фокусирају на надзор управо тих особа. *Deutsche Welle*, “Kako filtrirati radikalne islamiste?”, доступно на: <http://www.dw.com/sr/nau/C4%8Dno-filtriranje-radikalnih-islamista/a-41884193> (14.03.2018.)

58 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 44.

59 *Blic*, “Gospodar rata dao ponudu Evropi: Zaustaviću migrante za samo deo cene koju već plaćate”, доступно на: <https://www.blic.rs/vesti/svet/gospodar-rata-dao-ponudu-evropi-zaustavicu-migrante-za-samo-deo-cene-koju-vec-placate/fcspz74> (25.05.2018.)

60 Alex P. Schmid, *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016, The Hague, str. 51.

Могућност оваквог начина усмеравања мигрантске популације, затим прикупљања и адекватне размене података о прикривеним и радикализованим активистима терористичких организација би омогућила сигурније деловање читавог безбедносног сектора ЕУ.

6. ЗАКЉУЧАК

Опасност и претња коју тероризам носи са собом је све присутнија и угрожава како појединачне државе, тако и читаву међународну заједницу. Коалиционо деловање САД-а и Русије (прво након Другог светског рата), потпомогнуто логистичким деловањем Кине у процесу неутралисања самопроглашене Исламске Државе Ирака и Леванта - «ISIS», односно «ISIL», само потврђују више пута поменути чињеницу о неопходности неутралисања ове глобалне опасности.

Миграције условљене учесталим терористичким деловањем (подручја попут Ирака и Авганистана, тзв. “push” фактор), односно употреба миграционих канала за доказано инфилтрирање радикализованих припадника терористичких организација, недвосмислено доказују двосмерност међусобног утицаја ових друштвених појава. Порастом миграционих кретања становништва са ратом захваћеног подручја, на коме егзистирају најзначајније терористичке организације, расте и ризик од терористичког деловања. Оваквој врсти ризика изложене су све транзитне земље, а нарочито државе које су крајња дестинација мигрантске популације, средине које имају хетерогену популацију са високим процентом муслиманског становништва (Брисел)⁶¹ и државе које узимају учешће у војним интервенцијама из којих долазе мигранти, попут Француске и Велике Британије.

Миграциона кретања и терористичке активности постају све сложеније. Нови појавни облици нужно захтевају константно прилагођавање и изналажење нових начина и метода у супротстављању овим друштвеним појавама. Адекватан одговор ће захтевати «избор између наших вредности и безбедности. Неопходност проналажења решења

61 *Vreme*, “Srce tame”, доступно на: <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1347129> (31.05.2018.)

која успешно излазе на крај са тероризмом и миграцијама при чему се минимално оштећују европске вредности.»⁶² На крајевима ове клацкалице, са којом ће се сусрести демократска друштва, налазиће се приватност и безбедност. Будућност ће вероватно захтевати ограничење неких људских права која доживљавамо као основна, била она на уштрб мигрантске популације или грађана ЕУ, у циљу постизања консензуса око очувања безбедности.

ЛИТЕРАТУРА

- Бериша Хатиџе, Ракић Миле, „Мигрантска криза - Студија случаја Републике Србије“, *Култура полиса*, бр. 30, Нови Сад, 2016.
- Деспотовић Љубиша, „Геополитички и демографски аспекти актуелне мигрантске кризе“, *Култура полиса*, бр. 31, Нови Сад, +2016.
- Драгојловић Јоко и Јовановић Милован, „Мигрантска криза - безбедносни изазови, ризици и претње“, *Култура полиса*, бр. 30, Нови Сад, 2016.
- Гајић Александар, „Геополитика сиријских миграција и ЕУ“, *Култура полиса*, бр. 30., Нови Сад, 2016, стр. 77-81.
- Лечић Бориша, „Актуелне миграције ка Европи и проблем тероризма“, *Култура полиса*, посебно издање бр. 2, Нови Сад, 2017.
- Ђорић Марија, „Мигрантска криза као генератор десничарског и исламистичког екстремизма у Европи“, *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2017, стр. 39-54.
- Јовановић Милован, Бингулац Ненад, „Тероризам као савремени безбедносни изазов“, *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2016, стр. 23-38.

62 David C. Rapoport, "The Four Waves of Rebel Terror and September 11", *Anthropoetics: VIII*, 2002, стр. 271.

- Милић Биљана, „Миграције – од кријумчарења миграната до „велике сеобе народа““, *Национална безбедност*, бр. 4, Академија за националну безбедност, Београд, 2016.
- Павлићевић Предраг Д., „Мигрантска криза: европско јавно мњење и процес интеграције имиграционе популације“, *Култура полиса*, бр. 31, Нови Сад, 2016.
- Симеуновић Драган, „Мигрантска криза као безбедносни изазов за земље западног Балкана - стање у 2017. и перспектива“, *Култура полиса*, посебно издање бр. 14, Нови Сад, 2017.
- Giddens Anthony, *Posledice modernosti*, Filip Višnjić, Beograd, 1988.
- Hoffman Bruce, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 1998.
- Rapoport David C., "The Four Waves of Rebel Terror and September 11", *Anthropoetics: VIII*, 2002.
- Sedeberg Peter, "Global Terrorism: Problems of Challenge and Response", u knjizi: *The New Global Terrorism*, (priređio: Charles W. Kegley), Pearson, Cambridge, 2002, str. 267-284.
- Silke Andrew, *Terrorists, Victims and Society Psychological Perspectives on Terrorism and its Consequences*, John Wiley & Sons., Hoboken, New Jersey, 2003.
- Schmid Alex P., *Links between Terrorism and Migration: an Exploration*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague, no 4/2016., The Hague.
- Zwitter Andrej, *Human Security, Law and the Prevention of Terrorism*, Routledge, 2011.
- *Dnevnik*, „Rusi upozoravaju: Teroristi IS-a pobjegli su u Afganistan i imaju više od 10.000 boraca, a SAD ih podcjenjuje“, <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/rusi-upozoravaju-teroristi-islamske-drzave-u-afganistanu-imaju-vise-od-10-000-boraca-a-amerika-ih-podcjenjuje---500946.html> (28/05/2018)

- *BBC*, “Attack on Nice: Who was Mohamed Lahouaiej-Bouhlel?”, <http://www.bbc.com/news/world-europe-36801763> (19/02/2018)
- *BBC*, “Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps”, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034> (27/02/2018)
- *Blic*, “Gospodar rata dao ponudu Evropi: Zaustaviću migrante za samo deo cene koju već plaćate”, <https://www.blic.rs/vesti/svet/gospodar-rata-dao-ponudu-evropi-zaustavicu-migrante-za-samo-deo-cene-koju-vec-placate/fcspz74> (25/05/2018)
- *Deutsche Welle*, “Kako filtrirati radikalne islamiste?”, <http://www.dw.com/sr/nau%C4%8Dno-filtriranje-radikalnih-islamista/a-41884193> (14/03/2018)
- <https://www.iiss.org/en/publications/acs/by%20year/armed-conflict-survey-2017-8efc/acs-2017-02-introduction-9b09> (26/02/2018)
- *Middle East Monitor*, “What awaits Syrian refugees in 2018?”, <https://www.middleeastmonitor.com/20180111-what-awaits-syrian-refugees-in-2018/> (27/02/2018)
- *Srbija danas*, „Glavni borci islamista su deca! Teroristi se najviše oslanjaju na njih!“, <https://www.srbijadanas.com/clanak/glavni-borci-islamista-su-deca-teroristi-se-oslanjaju-na-decu-vojnike-uznemirujuci-video-16> (23/03/2018)
- <https://www.statista.com/statistics/202871/number-of-fatalities-by-terrorist-attacks-worldwide/> (13/02/2018)
- <https://www.wilsoncenter.org/event/trumps-jerusalem-decision-implications-and-consequences> (27/02/2018)
- *Vreme*, “Srce tame”, <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1347129> (31/05/2018)

**Nedeljko Cvetkovic
Danilo Vujovic**

EXPANSION OF TERRORISM INTO WESTERN EUROPE IN LIGHT OF THE MIGRANT CRISIS

Resume

In this article authors analyze the connection between the migrant crisis and growing terrorist activity in Western Europe. It is pointed out in the article that terrorism stands near the top of the list of global security risks and needs to be fought at the source by tackling its causes rather than its consequences. Seen as a weapon of the inferior and strategy of communication through violence and spreading of fear by the authors, terrorism is presented as hard to fight against because of the lack of a specific opponent and the anonymity of its perpetrators. Stating that the migrant population comes, in an overwhelming majority, from terrorism-infested countries, the article also studies the relation between these two phenomena from causal standpoint. In this way the authors strive to point out the fact that terrorism plays an important part among the factors that are setting the migration of Muslim refugees from Africa and Middle East in motion, while the migration itself affects the spread of terrorism towards Europe. Moreover, this article takes a look at the global political situation in regard to the causes of the migration and response of the politics of the European Union, especially that of the nationalist rightwing parties and political leaders, to the challenges of the refugee crisis. The authors state that both terrorism and migrant crisis need to be studied as events closely connected to globalization. Therefore, the article deals with Islamic terrorism and refugee crisis as, in part, consequences of foreign military interventions. Weak states, supportive states and terrorist proto-states are also numbered

among the factors that allow for the spread of terrorism which in turn leads to more people being internally or internationally displaced. Authors also find a number of other causes of the migration from Africa and the Middle East to European Union; those causes range from economic, demographic, ecological, military (in terms of war-affected civilians), nationalist to criminal. In part, this article deals with the interaction of migrants and EU population, especially the possibility of the radicalization of resident Muslims in some EU states. Possible solutions to the problems brought on by the refugee crisis, such as carry-over conflicts from the Islamic world to the EU and inefficient migrant control, are also featured in the article. Solutions presented in the article reveal a conflict within the EU between efficiency in controlling the refugee crisis and respecting Europe's core democratic values. Authors conclude that migrant-crisis increases the risk of terrorism not only in destination-countries of the EU, but also in transit-countries of the Balkans and Turkey. The article states that new methods of dealing with refugees will be needed in the future, as well as a wide-ranging consensus on immigration policy within the EU.

Keywords: terrorism, migration, radicalization, transfer of violence, infiltration, perspectives.

* Овај рад је примљен 24. јула 2019, а прихваћен за штампу на састанку редакције 1. октобра 2019.